

INTRODUCERE

Prezenta lucrare, aflată la a doua ediție, este destinată tuturor celor ce urmăresc să cunoască și să utilizeze corect limba română, conform normelor lingvistice și literare actuale, fiind concepută ca un instrument de popularizare util atât vorbitorilor nativi, cât și cetățenilor străini ce doresc să aprofundeze studiul limbii române literare actuale.

Obiectivul principal al acestui volum îl constituie prezentarea și aplicarea detaliată a regulilor ortografiei oficiale actuale, a normelor de ortoepie și morfologie consacrate prin uzul literar. Fiind o lucrare pentru publicul larg, volumul cuprinde un „inventar” (cu aspect monografic) al celor mai des întâlnite greșeli de limbă în care exemplele sunt extrase întocmai sau parțial din lucrări normative consacrate, aflate în bibliografie. Menționăm că trimiterile bibliografice (note de subsol) apar doar în cazurile în care observațiile au o particularitate anume, cele generale fiind integrate în text pentru a permite cititorului să parcurgă cu ușurință materialul.

Regulile sunt prezentate conform GBLR, DOOM², alături de studii actuale de gramatică, semantică, ortografie, ortoepie și

istorie a limbii literare. Exemplele selectate, prezente atât din limba literară standard, cât și din limbajul comun, sunt preluate într-o măsură mai mică sau mai mare din volumele menționate.

În finalul lucrării, am extras câteva dintre cele mai frecvente greșeli întâlnite atât în scris, cât și în pronunțare, consemnate în limbajul comun.

Concepută ca un instrument de lucru, ghid normativ atât pentru vorbitorii nativi, cât și pentru cei străini, *Dificultăți ale limbii române (greșeli de scriere și vorbire)*, ediția a II-a revăzută și adăugită vine în sprijinul tuturor celor care sunt interesați să cultive corect limba română contemporană.

CAPITOLUL I

CÂTEVA NORME MORFOLOGICE

Greșeli produse la nivel morfologic

Morfologia este partea gramaticii care se ocupă cu studierea modificării morfemelor unităților lexicale, utilizate ca părți ale comunicării. Greșelile de morfologie sunt numeroase și au manifestări diferite, în funcție de clasele lexico-gramaticale și specificul acestora (al părților de vorbire).

În morfologie cele mai des întâlnite greșeli sunt: folosirea incorectă a desinențelor de plural, a modurilor și a timpurilor verbale, precum și a greșelilor privind înlocuirea unor forme adverbiale cu forme adjectivale corespondente care se constituie drept „încălțări flagrante ale corectitudinii limbii”. (Isabela Nedelcu, 2013)

Grupul verbal

1. Verbele cu flexiune neregulată

Mai multe verbe prezintă neregularități în ceea ce privește tema unor forme flexionare. Cel mai neregulat verb este *a fi*, care are cinci teme în cursul flexiunii. Unele verbe sunt neregulate

numai la prezentul indicativ și conjunctiv și la imperativul pozitiv (*a avea, a mânca, a usca, mai puțin a lua, a bea, a vrea*), iar altele, și la perfectul simplu, imperfect și mai mult ca perfect (*a da, a sta*) (Mioara Avram, 1986, p. 201). În legătură cu verbul *a fi*, este necesară atenție la următoarele forme: indicativ prezent *sunt* (familiar: -s, s-, popular: *îs*; *livresc: sunt*), *ești, este* și *e* (familiar și -i, -i-, popular: *îi*) *suntem* (accentuat *sîntem, sintem*), *livresc: suntem*, accentuat: *sunteți, sînt* (familiar: -s, s-, popular: *îs*; *livresc: sunt*) imperfect: *eram, erai* (formele de tipul *eream* nu sunt literare) perfect simplu: *fusei/fui, fuserăm/furăm, fusesem, să fiu, să fii*; mai mult ca perfect, conjunctiv prezent.

!Atenție la scrierea cu doi i la persoana a II-a sg.

1.- Se scrie *fi* în forma invariabilă de auxiliar din structura conjunctivului prezumtiv: *să fi fiind* și a conjunctivului perfect: *să fi fost*, imperativ pozitiv, negativ: *nu fi, nu fiți!*

2. - Atenție la scrierea diferită a formelor de persoana a II-a sg.,: gerunziu: *fiind* (două silabe), participiu: *fost, fostă, foști, foste*, supin: *de fost* (Mioara Avram, 1986, p.201).

3.- Verbul *a avea* are, ca *a fi*, forme duble la perfectul simplu: *avui/avusei, avurăm/avuserăm*. Probleme de corectitudine pun următoarele moduri: conjunctiv prezent: - *să am, să avem, să ai, să aibă (să nu aibe, să nu aivă)*, imperativ

pozitiv: - *ai!*, *aveți!*, imperativ negativ: *nu avea!*, *nu aveți!*. Verbele *a mânca* și *a usca* au câte două teme în paradigma prezentului indicativ și conjunctiv și a imperativului pozitiv: indicativ prezent: *mănânc (mânc)*, *mănânci (mânci)*, *mănâncă (mâncă)*, *mâncăm*, *mâncați*, *mănâncă (mâncă)*, *usuc (usc)*, *usuci (usci)*, *usucă (uscă)*, *uscam*, *uscați*, *usucă (uscă)*, conjunctiv prezent: *să mănânce (mânce)*, *să usuce (usce)*, imperativ pozitiv: *mănâncă (mâncă)*, *usucă (uscă)*, *mâncați!*, *uscați!* (Mioara Avram, 1986, p.201).

4. Verbul *a da* - imperfect: *dădeam*, *dădeai* (formele de tipul *dam* sunt învechite, iar cele de tipul *dedeam*, regionale), dar *dedam*, *predam*, *redam*; perfectul simplu: *dădui*, *dăduși* (formele de tipul *detei* sau *dedei* sunt regionale). E puțin folosit la formațiile prefixale, mai ales la persoana a III-a sg. (*dedai*, *predai*, *redai*), mai mult ca perfect: *dădusem*, (*detesem*, *dedesem*), *dedasem*, *predasem*, *redasem*; conjunctiv prezent, persoana a III-a sg. și pl.: *să dea (să deie*, tolerat și la limba literară fără *să*) *să dedea*, *să predea*, *să redea*.

5. Verbul *a sta* (imperfect: *stăteam/stăm* (formele de tipul *steteam* sunt regionale); perfect simplu: *stătui*, *stătuși* (reg. *stetei*), mai mult ca perfect: *stătusem (stetesem)*). Conjunctiv prezent, persoana a III-a sg., și pl. *să stea (să steie*, tolerat și în

limba literară fără *să*), participiu: *stat* cu valoare verbală (adj. *stătit*).

6. Verbul *a lua* (și *a prelua*, *a relua*). Perfect simplu: *luai*, *luași*; mai mult ca perfect: *luasem* (*luăsesem*). Conjunctiv prezent, persoana a III-a sg. și pl. - *să ia* (*să ieie*, tolerat în limba literară fără *să*), gerunziu: *luând*.

7. Verbul *a bea*, imperfect: *beam*, *beai* (pronunțate monosilabic, cu diftong, reg. *beam*, *beai*), perfect simplu: *băui* (reg. *beui*), conjunctiv prezent, person a III-a sg. și pl.: *să bea* (*să beie*, tolerat și în limba literară fără *să*), participiu: *băut* (reg. *beut*), gerunziu: *bând*.

8. Verbul *a vrea*, imperfect: *vream* (pronunțate monosilabic, cu diftong, reg. *vream*), perfect simplu: *vru* (reg. *vrusei*), mai mult ca perfect: *vrusesem* (*vrusasem*, *vrusem*), conjunctiv prezent, persoana a III-a sg., pl.: *să vrea* (reg. *să vrie*) (Mioara Avram, 1986, p. 201). Verbul neregulat *a vrea* este concurat de sinonimul său regulat *a voi*, întrucât la unele timpuri și moduri este preferat când unul, când altul dintre aceste verbe (*a vrea* la prezentul indicativ, *a voi* la imperfect), uneori cu deosebiri între persoanele aceluiași timp (la perfectul simplu nu se folosesc formele de persoana I și a II-a sg. de la *a voi*, dar se folosesc formele pentru celelalte persoane, la imperfect

persoana a II-a sg. și persoana I pl., a II-a pl. Nu se folosesc de obicei formele lui *a vrea*), iar alteori apare exclusiv unul dintre sinonime (imperativ are numai: *a voi*). Se creează impresia că ele își împlinesc formele în flexiune. Trebuie evitat verbul hibrid *a vroii* (creat prin contaminarea lui *a vrea* cu *a voi*), de la care se tolerează în limba literară cel mult formele de imperfect - *vroiam* (Mioara Avram, p. 252).

9. O serie de verbe prezintă neregularități ce privesc realizările radicalului și ale flectivelor sau/ și omonimiile. Neregularitățile se pot explica: etimologic - forme superlative ale radicalului: *a fi* (*sunt, ești, este, e, eram, fi, fiind, fost* etc.), *a lua* (*iau,iei, luăm* etc.), forme ale radicalului cu reduplicare: *a da* (*dădeam, dădeai*), *a sta* (*stăteam, stăteai, stătui*); forme de imperativ moștenite din latină: *zi!, du!, fă!*. Prin asocierea unor forme încadrabile în subclase diferite de flexiune sau chiar prin asocierea unor verbe diferite rezultă paradigme hibride: Paradigma conține, la indicativ prezent, forme ale verbului *a vrea* (*vreau, vrei, vrea*), iar la imperfect, forme ale verbului *a voi* (*voiam, voiai, voia*), prin înlocuirea unei forme din paradigmă cu o variantă atipică (recomandată de DOOM2). Verbul *a continua* are desinența -i pers. I, sg., ind., prez., ca și *a tăia, a mângâia*, dar diferă de acestea la alte forme flexionare: *continuă, să*

continue (față de *taie*, *să taie*; *mângâie*, *să mângâie*). *A azvârli* prezintă desinența *-e* la pers. a III-a, sg. ind. prez. și la pers a III-a sg. conj. prez. (*el azvârle* - *să azvârle*, ca și *el contribuie* - *să contribuie*, *el suie* - *să suie*), dar desinența *-ă* la pers. a III-a pl. ind. prez., (*ei azvârlă*, ca și la *acoperi*, *referi*). La pers. a I-a sg. ind. prez. are desinența proprie – *azvârl*. De asemenea, prin apariția în flexiune a unor flective proprii *-a avea*: desinențele - *m* (*eu am*), -*u* (*ei au*); *a bea*: desinența -*u* (*eu/ei beau*); *a fi* (sufixul *-a* de imperfect (*eram*, față de *veneam*); *a ști*: sufixul de pf. simplu -*u-* (*știui*, față de *sării*), prin prezența unor omonimii particulare - *a vrea*: pers. a III-a sg. ind. prez. + pers. a III-a, sg. a III-a pl. conj. prez. (*el ia* - *să ia*, față de *el cântă* - *să cânte*) (Gabriela Pană Dindelegan, 2010, p. 272).

10. Verbele defective sunt verbe care nu pot fi conjugate complet, adică nu au toate formele gramaticale (persoane, moduri, timpuri) specifice verbelor obișnuite. Aceste lacune se datorează fie sensului verbului, fie constrângerilor de ordin morfologic sau fonetic. În majoritatea cazurilor, verbele defective sunt verbe impersonale, adică exprimă acțiuni sau stări care nu se atribuie unei persoane anume. De aceea, ele apar frecvent doar la persoana a III-a singular și nu au forme la persoana I sau a II-a.

Caracteristici ale verbelor defective:

- Nu au toate formele de conjugare.
- Nu pot fi folosite în toate persoanele.
- Unele nu admit moduri precum imperativul sau conjunctivul.
- Nu pot forma diateza pasivă.

Deși verbele defective nu se pot conjuga complet, ele funcționează corect în construcții tipice și sunt frecvent folosite în limba română. Este important să recunoaștem aceste verbe și să evităm formele incorecte (ex: *eu trebui*, *tu ninge* etc.).

Exemple de verbe defective cu propoziții explicative:

1. *a ninge* - corect: *Ninge de câteva ore*, incorect: *Eu ning*. (forma nu există). Observație: Se folosește doar la persoana a III-a singular, exprimând un fenomen meteorologic.

2. *a trebui* - corect: *Trebuie să învăț pentru examen*, incorect: *Eu trebui*. (forma nu există). Observație: Este un verb impersonal. Se folosește doar în construcții fără subiect personal exprimat.

3. *a se părea* - corect: *Mi se pare că are dreptate*, incorect: *Eu mă par obosit*. (forma nu este corectă). Observație: *pare* este prezent doar în construcții impersonale, cu pronume de dativ (*mi*, *ți*, *ni*, *vi* etc.).